

Цетиње, 22. септембра

Ни пјесници српски из седамдесетих година прошлога вијека не би могли у својој машти замислити доба и догађаје, које преживљују данашња српска и балканска покољења.

Петвијековни сан постао је јава. Идеали првих људи словенског хришћанства од Солуна до Биограда, од Цетиња до Варне примичу се остварењу.

Руше се темељи под теретима неправде и страдања. Заблуде, разочарања и кобна подвојеност уступају мјесто здравим мислима, тврдим надама и међусобној љубави.

Једна мисао, једна жеља, једна и иста одлучна воља, да се изгине за неослобођену браћу, везала је у чврсту заједницу балканске хришћанске краљевине, које изненадише свијет својом свијешћу, својом присебношћу, својом увиђавношћу, и још више брзином акције.

Растурише се куле у ваздуху, што су их и стари освајач с истока и нови освајачи са запада градили на балканском раздору, на балканској непогодности, да балканске државе саме, својом сложном снагом, себе бране и стварају основе својој самосталности.

Са разривеног Балкана, уназађењем отровом варварије петвијековног освајача и омеженог у напретку неслугом његовијех народа, овијех дана синула је звијезда новог живота. Балканске хришћанске државе задивише сада свијет, подигоше саме себи цијену до неvjероватне висине и показаше да и мали могу бити јаки, само кад су у заједници, и да их, сложне, ничија сила не може прегазити.

Нека су срећни и благословени ови велики, свијетли и знаменити дани новог времена на много напавеном и од туђинских преотмица изможденоме Балкану!

Нека кроз вијекове траје ово ново срећно доба, којем су пјевали сви наши пјесници, за којим су чезнули сви наши велики људи, — доба, које је вазда било свети сан крунисаног пјесника свесрпске химне: „Онамо, онамо!“

Сад је лакше Његовом срцу, које куца за цјелокупно Српство, за сав словенски и хришћански Балкан, пошто је са њега скинут тешки бол, још прије тридесет година изказан у стиховима:

Нашега срца, нашега полета
У свијет нема! Аох Балкани!
Аох народи! Аох јунаци!
Што ви је?! Данас лежите тако
Свак да вас може згазити лако.
А кад би се ти јунаци
Слогом братском извезали,
Бише исток или запад
На сабљама дочекали.

Бол пјесника претворно се овијех дана у радост, у полет, у занос и сложено прегнуће балканског Словенства, пред којим као путовођа освјетљава путеве новој сре-

ћи као град тврда заједница двијех српских краљевина.

Двије године мучила се Црна Гора док је освануо овај дан. Двије године страдала је, подносићи жртве за ово, што је сад тако срећно наступило. Двије године бијаше укочена у својем напредовању, у својем мирноме раду, јер је клица садашњих судбоносних догађаја, који повукоше у вртлог акције Биоград, Софију и Атину, без икакве кривице Црне Горе била бачена у непосредну близину њених источних граница. Што се предвиђало прије двије године, то се сада остварило. Предвиђало се, да се Турска неће поправити ни излијечити ни лијеком устава, и да балканске државе неће за дуго моћи бити равнодушне према злој судбини прекограничне браће. Сложила их је иста невоља. Оне свему овоме, што се сада збива, нијесу криве. Не траже ништа друго, до поправку стања балканских хришћана. То је њихова дужност. Несаму њихова, него све цивилизоване Европе. Ако вршеће такве узвишене, такве цивилизаторске дужности — значи исто што и нарушење мира, онда је боље да тога мира и нема. Каква је то мир, који штити варварију, који некажњено оставља касанљење невине дјете и жена, који благосиља уништавање имовине, који кочи точак просвјете, који баца најплодније, најљепше крајеве Европе у назадак од хиљаду година!

Нарушити такви мир, под чијим се мртвилем плоде црви трулежи, који расточише здраво стабло балканског хришћанства, не само да је право, већ је и дужност свакоме, ко има срца, ко има љубави према напретку рода људског.

Балканске краљевине латише се улоге вршења те дужности у дванајестом часу. Више се не могаше трпјети. Њихова мирољубивост бијаше стављена на велико искушење.

Црна Гора ће и сада извршити своју дужност као што ју је, у оваквим приликама, вазда вршила.

Прва ће бити, да за ствар слободе, правде и цивилизације принесе крв својих синова, ако се у потоњем тренутку не нађе миран исход за заштиту заробљених.

Нијемци за Балкан

— Друштво њемачких пријатеља Балкана
У Берлину је основано друштво, које је себи ставило у задатак, да ради на јачању привредних, трговачких, уметничких и научних односа између Њемачке и балканских држава.

Као програм свога рада ово друштво је истакло: што јевтинија трговачка и туристичка путовања по балканским државама и обратно; од ових земаља за Њемачку под вођством једног стручног лица; успостављање директне везе њемачких извозника и увозника са великим трговцима и произвођачима балканских земаља где се увоза и извоза тиче; повезана обавештења о свима народно-привредним односима речених земаља, која се односе на потрошњу еспана и других индустријских артикала; итн. се

увоз жели; потпомагања у радњама индустријским фирмама, даље о царинским, законским, саобраћајним и правним односима речених земаља — такође набављање трговачких агената и правних заступника; оснивање једног бироа за превозење, који ставља на расположење са Балкана за Њемачку путницима своје спреме и са приликама познате тумаче; подизање трговачких музеја и лијених стоваришта у балканским државама, где би се изложили индустријски производи Њемачке, исто тако и земаљски производи балканских држава у Берлину; приређивање путних изложби њемачких индустријских производа у Биограду, Софији, Букурешту, Атини, Солуну, Цариграду, Цетињу, Загребу и Сарајеву; посредовања за државне лиферације и саопштења о условима истих; обавештења о рударским и шумарским концесијама; периодична приређивања научних предавања о појединим балканским државама и по већим градовима Њемачке; издавање једног стручног органа, који ће заступати свестране интересе друштва њемачких пријатеља Балкана а истовремено бити добра информација о кретању трговине и индустрије како појединих земаља Балкана тако и Њемачке; оснивање одјељених, мјесних друштава по свима већим градовима Балкана и Њемачке, која ће служити постављеном циљу друштва.

Све националне, политичке и религиозне тенденције и дискусije о истима сасвим су искључене. Друштво је у погледу вјерско-политичком неутрално. Члан може постати свака физичка и правна личност која је заинтересована овим друштвом. Чланова има: редовних, изванредних и почасних. Редовни чланови плаћају годишњи улог пернера 1250; изванредни чланови, који од једном подложе улог од најмање пернера 375 постају тиме стални доживотни чланови и ослобођавају се као такви даљег плаћања годишњих улога; почасни чланови бирају се на јавним зборовима и то на предлог управе. Дописне чланове може да именује сама управа. Први и други не плаћају никакве улоге.

Улог се плаћају за цијелу годину и то увјек у почетку прве њемачке рачунске године. Плаћање код балканских друштва или код председника мјесних организација.

За ступање у чланство нужна је писмена пријава управи друштва односно председнику мјесне организације. Са пријавом признаје сваки члан друштвене статуте.

Иступање из друштва могућно је само писменом изјавом упућеном управи друштва или председнику мјесне организације и то 3 мјесеца прије истека рачунске године. Чланови, који нијесу благовремено и писменим путем изјавили својеступање, обавезни су да плате улог за цијелу идучу рачунску годину.

Управа, са својим сједиштем у Берлину, састоји се од најмање пет а највише девет чланова.

Она заступа друштво на судовима као и изван истих.

Друштво жели да се својим члановима стави на услугу, да би трговци наши могли ступити у везу с најбољим фабрикантима; да даје информације о пијачним приликама и да наши земаљски производи добију што повољнију цијену на страним тржиштима.

Друштво је основао Шмид-Ковачевић, некадашњи наш добровољац, који се борио у Херцеговини, где је био и рањен, а затим је био командир српске батерије. Он овим друштвом снакако мисли да помогне балканским народима, али ко јемчи да то није намјештена клопка и њему и балканским народима за спровођење германских тежња и њиховог продирања на Балкан. Зато треба бити на опрезу!

То стрављавање и руководило нас да претходно обавјестимо наше људе о овом друштву како не би насјели.

Архипелашка острва

— Једно ново интересантно питање —
Заузимање спорадских острва од стране талијанске флоте, и ако не релативно у колико турско-талијански рат, отвора међутим низ судбовајних, па и крупних, међународних питања.

Говори се о промени равнотеже у Средоземном Мору, с погледом на промену

у његовом источном басену, те је између Париза и Лондона, Гибралтара, Валерте и Малте настало сањетовање о томе да се тим променама не трози на који начин господарству енглеском над путем за Индију. Енглеска, која се одликује својом политиком предвиђања, оно што је Пит звао „визије будућности“, још од сада жели да буде начисто са могућим помјерањем поморских сила Италије и Аустрије.

Окупирање спорадских острва покреће и питање о судбини пилевој послје свршенога рата. Окупациона војска талијанска дала је месном становништву нарочито самоуправу, и предузела је техничке и друге радове за унапређење острва. У атинским круговима су се у једно доба били озбиљно забринули што ће с острвима бити, и чуло се мишљење да се она и не могу да поврате Турској, ослањајући се на ону Гледстонову фразу, по којој све што се један пут, ма на који начин, одузме од подумјесца, не може му се повратити у истој форми. До сада није нимало познато гледиште талијанске владе, али грчке патриоте већ се спремају на разне акције, да, ма какав био исход рата, обезбиједе за острва неку врсту аутономије, којом би се становништво на неки начин одијенило од непосредне управе цариградске.

У том циљу архипелашки Грци, који живе у Атини и у Пиреју као емигранти, обратили су се меморандумом, који су предали представницима великих сила у Атини. У меморандуму се спомиње да је талијанска окупациона војска повратила месну самоуправу, коју су острва уживала четири стотине година, а која је укључена париским уговором. Неослобођени Архипелаши подсећају представнике великих сила на мучке које су осетили послје одласка руске војске, која је држала острва од 1769. до 1777. године, на непоштовање кучук-кајнарџијског уговора односно привилегија која су уживала острва, и на осетилу казну, коју су претрпјели Грци поводом изјаве симпатија према руској војсци у 1878. и према васпостављењу аутономије грчкога народа потврђеној хатинеријима и уговорима од 1839. и 1856. год. Због тога су Архипелаши изабрали један одбор, који ће се старати да осигура самоуправи острва мир, месну аутономију, ако не промену режима над Грцима, који су били неко доба окупирани хришћанском војском.

Ово покретање панјелених тежњи, ма како изгледа сада да је безначајно, може имати сасвијем крупне последице и изазвати нове комбинације између Турске и Грчке, у толико прије што је недавно било говора о томе и у енглеском парламенту, где је Сер Едвар Греј, одговарајући посланику Кингу, рекао да Талијани нијесу присједињили острва, него су их само окупирали, да острва не припадају ни европској ни анадолској територији, и да се кипарски уговор односи само на обавезу Енглеске да брани турску анадолску територију од руских освајања. Они кратки панјелени енглеског министра спољних послова, нарочито онде где се говори о географском положају архипелашких острва и о кипарском уговору, од знања су колико во будућност спорадских острва, које је сада у питању, толико и по нове одбране енглеско-руске, јер подсећање на кипарски уговор, ко с долази одмах послје енглеске акције у дарданелском пролазу, даје довољно на знање руској дипломатији, да и поред свих споразума с другим вјетанима, Енглеци остаје вјерни својој традиционалној политици одбране својих интереса у Средоземном Мору, и повласко у његовоме источном басену, крз којој иде пут у Индију.

Мисли

Свако воли да прозре дубоко, мисли да прозри други њега, а зашто се не прозире самог себе.

Телесну снагу треба нећувати у толико да би се одржала душевна.

Вештина додатока није ништа друго до вештина претварања.

Паметан животи не забива стваријема, али је сам по себи одличан пример.

Да ли ти можеш бити без свијета, ни-
тане је, али да свијет може бити без тебе,
известно је.

Пријатељство се ослања на разум, а
љубав на срце; зато пријатељ прво мисли
на каже, а љубавник прво каже на тек
мисли.

Кад би искуство сваком користило,
потрешава би све мање било.

И на ружнија жена има љепоту своју.
Валси

О рату

Мисли Наполеонове

Онај који не гледа сухим оком бојно поље,
искорисно шале у смрт многе људе.

У рату као и љубави, да би се свршило,
треба се видјети изближе.

Не иде се тражити еполеге на бојном пољу
кад се оне могу добити у предоблау.

Имагинација је та која губи битке.

Има случајева кад је трошење људи економи-
ја крви.

Ново безумље

Они који су, несрећним рашко-призрен-
ским митрополитским питањем, прире-
дили цијелом српском народу саблазан
првага реда и неизмјерну штету свима
српским интересима, нијесу се, пошто су
ударили главом о зид, ошаметили да
ствар потраже колико се може, него су,
у заштити, под заштитом шинтега нашег
интересовања за још крутнија национална
питања, спремили нову бусију и изми-
слили ново, много несрећније безумље,
пред које треба да нас, једнога жалосно-
нога јутра, ставе каквом кратком денешом.

Из веродостојног извора чујемо за то
безумље, и не можемо дружице, нег да
та изнесемо на јавност, е да би се за
времена спријечило, ако је заиста у ствари
све онако како смо чули.

Ево у чему је ствар.

Увидјевши, на крају крајева, да Васе-
љенска Патријаршија, и поред свих оних,
„народних протеста“, послатих Високој
Порти и патријаршији, а обављених у
„Вардари“, против избора митрополита
Дожића, а у корист архимандрита Раден-
ковића, ни по коју циљну не пристаје да
накнадно бира Раденковића, све и да се
Дожићу коначно осујети издавање берата,
руководици овога кобнога питања сад
раде на томе:

да Патријаршија за рашко-призренског
митрополита изабере владика Варнаву
Росића, хоро-епископа велеско-дебарске
епархије, с тим да ми, за ту услугу, на-
јустимо с одласком владике Варнаве,
хороепископа положају у велеско-дебар-
ској епархији.

Да добијемо, дакле, на столицу рашко-
призренске митрополитске човјека који је,
послије архимандрита Раденковића, највише
по брди оној државничкој мудро-
сти која је приредила скандал с митро-
политом Дожићем, одричемо се с муком
постигнуте тековине на другој страни —
епископства, хороепископства, у помену-
тој епархији!

Откривајући овај непаметни, наонаки
рад, ми нећемо да падамо у њихову по-
грешку па да, као они против избора
Дожићева, пишемо против избора Роси-

ћева. Ми у тај тријех нећемо падати
ни на случај да Росић одиста постане
рашко-призренски митрополит, али мо-
рамо настати и саму помисао да се, за
љубав ма чие митрополитске титуле и
ма чиних ситних побуда, наушта једна
позиција каква је хороепископство у ве-
леско-дебарској епархији. Ми позивамо
цијело независно јавно мишљење да устане
против овога најновијега безумља за-
страшене и импотентне политике. А наро-
чито владина странка не треба да до-
пусти једну такву ампултацију на срп-
ским тековинама, и подсејамо необавље-
штене у њој, да је ова иста политика,
која сад хоће да напусти и велеско-де-
барску епархију, учинила онда кад је ра-
ђено на задобијању те епархије, да не
добијемо митрополита него само хоро-
епископа, српскога помоћника грчком
митрополиту. Како то и зашто? О томе,
ако се укаже прилика и потреба мора се
опширније говорити. Свакојачко, био би
занимљив стигају прилика, ако ово недо-
лично задави баш она иста политика
чијом је кривицом оно и дошло на овај
свијет.

Но, и ако велеско-дебарска епархија
није прешла сасвим у српске руке, ипак
је велика добит што смо у њој добили
макар и хороепископа свога; и каква раз-
лога може бити да се тај постигнути
успјех сада напусти због ситних обзира
а тјесногрудних тежња? Али ако се, по
несрећи, у овој садашњој превласти се-
бичанства, ситничарства и једнострано-
сти ипак усхтедне извршити овај штетни
план о напуштању ове епархије, треба
да то спријечи једнодушност јавнога ми-
шљења и глас, са свима добрим Србима,
угрожена Српства.

Нека се, послвије свршенога чина, не
рекне да нико није на вријеме указао на
опасност.

„Трговински Гласник“

Шпанија и Португалија

Исподи Португалије према сусједној
Шпанији

Држање политичких кругова у Порту-
галији и тамошње јавно мишљење о
Шпанији можда би веома лако проуз-
роковали несугласице, које би поремети-
ле односе између ове двије сусједне др-
жаве. Републиканти у Португалији јед-
нако пребацују Шпанији, да је она као
неко угодније ројалиста. Португалска
штампана па и сама службена црта, која
је редовно савијена у Лисабону и по
многим спољним главним градовима ра-
ширена, не стоје ни у каквом складу са
држањем Шпаније у погледу догађаја у
Португалији. Шпанска влада и њени
штампани заузимају веома умерено стање
виште и настоје, да што више очувају
коректност према сусједној републици. У
Мадриду се добро знало, да се је већ
од увођења републиканске владе у Пор-
тугалији чинила сваковрсна пропаганда,
да би се мисао републиканска раширила
и у Шпанији. И ако у пријатељске пред-
ставке шпанског кабинета у том по-
гледу остале безуспешне, те се даље
и даље ширила републиканска пропаган-
да, ипак је и шпанска влада већ више
пута задржала овеће поштинске оружја,
које је било намијењено за португалске
ројалисте и исперала је из своје земље
многе португалске емигранте, уз пркос

без дјече, без брига, он нешто мозга и пе-
не ми из дана у дан!

И одиста Пјо ова болест је, ма да се
сношљив узрок није могао видјети, узимала озби-
љан карактер. Све је мање јео и све више
пагло од несанице. Љекар је озбиљно махао
главом.

— Пред најбоље воље не могу ништа
наћи — рече он Пјоовој жени — откуд
долази та слабост; далл од превратностије, ста-
рачке изнемоглости? Требао би да сам га
од почетка лијечим, па да то могу знати.
Свакако ми болест изгледа више душевне не-
го физичке природе. Гледајте да га разоно-
дите и отргнете из његове чамотиње.

Једног лијепог дана стиге вечерњом по-
штом једно писмо, на коме бјеше јак поште
из Монцелета. Госпоња Пјо патаче своје нао-
чаре и прочита гласно и опрзно:

Драги стрику!

Ја немам част да вас познајем али мој
муж, кога сам прије осам дана морала са-
храмити, ставио ми је на умору на срце, да
се обратим за помоћ вашој доброти.

Без илде пиета оставио ме је са троје
ситне дјече — најстарији је осам, најмла-
ђем три године. Гледајте да ли можете учини-
ти што за мене у мојој огромној несрећи;
ако пак не можете, онда ми не остаје ништа
друго него да своју дјечу предам сиротном до-
му, а ја да идем у службу.

томе, што су протестовали против овог
прогона шпански монархистички кругови.
Шпанска је влада морала појачати своје
посаде на граници, и то само да спријечи
по могућности привлаз португалским
ројалистима у Шпанију. То је, наравно
ствар, добра привилегија за португалске
републикантије, кад се њиховим противни-
цима одузме могућност да нађу уточи-
ште. Да је пак оваква акција шпанске
влада, скончана са већим издатцима, то
ће ваљда и сами републиканти признати.
И у прошлој години учиниле су шпан-
ске страже велике услуге Португалији.
Њима се има захвалити, што није дошло
до јачих провала бунтовничких банда и
до озбиљног нарушења мира. Португал-
ски радикални листови заборављају на
све услуге и обарају се на шпанског кра-
ља и његову владу. Шпанска влада није
могла присилити португалске емигранте,
да се одселе са шпанског територија, јер
би их изложила највећој опасности, а
такође их није могла пустити, да скапају
од глади. Шпанско-португалска граница
дуга је по прилици 1300 километара и
брдовита је, нарочито у провинцији Оре-
усе. Ако португалска влада не може да
спријечи прилаз монархиста у Шпанију,
неће ваљда Шпанија подићи сву своју
војску у ту сврху и поставити је уздуж
границе. Шпанија је до сада поставила
на границу шест ескадрона. Саме пор-
тугалске ројалисте признају, да су најви-
ше учиниле мјере шпанске владе, што
они нијесу побједили републикантије, а
многе ројалистичке банде да су се мо-
рале распустити, јер су на шпанском те-
риторију задржани они, који су имали
ступити на чело тих банда.

И све ово не задовољава португалске
републикантије. Они траже сада прогон
свих сумњивих Португалаца из Шпаније
и поред потпуне коректности шпанске
влада погледом на прилике у Португа-
лији, воде португалски листови, а међу
њима и они, који су веома близу влади,
управо непријатељску кампању против
Шпаније и њених владе. И ако се на-
лази Шпанија писаном португалске штам-
пе погођена — да не речемо увријеђе-
на — и ако португалска службена цр-
та стоји у правом контрасту са фактич-
ним држањем шпанске владе, ипак се
осјећа у Мадриду у владиним круговима
неко помирљиво расположење, које иде
за тим, да се пријатељски односи одрже
и да се не да повода каквим евентуал-
ним компликацијама.

Наравно ствар и ово расположење и
подустљивост могу ићи до извјесне гра-
нице. Очекивати је свакако, да би шпан-
ска влада и њени јавно мишљење — у
случају, да би се неоправдани нападани
повијали и Шпанија се сумњачила
скривући састај другим правцем и да би
се извело народољубивје становиште, ко-
је не би било повољно за Португалију, уз
данашњу њених политичку ситуацију.

Лијеп зајам, ружно враћање. Нешто
слично као између нас и Турске.

Турска у финансиском шкрипцу

Закључен зајам од десет милиона тур-
ских лира, са Отоманском Банком, не
може много помоћи турској влади у теш-
кој финансијској ситуацији, у којој се ци-
рела земља налази, пошто је највећи дио
чијетог износа тога зајма одређен на гра-

Очекујући ваш одговор, срдачно вас поз-
дравља.

Јелена Живар.

Погојног синоца нијесу добро ни познавали.
Једном, за вријеме изложбе, био је два дана
код њих у гостиима. На ипак је ова вијест
изазвала у њих срдачни бол. Њихови болни
погледи били су неколико тренутака свједочи
великог саучешћа; потом госпоња Пјо подиже
главу и уздахну: — Господе Боже, нећемо
моћи ту јадну жену оставити без икакве по-
моћи!

Правно! Али шта да радимо па да јој
поможемо?

То питање учинило им се после дуге
размишљања такво, да се не може ријешити.

Њихов мали приход стигао је таман за
њих. Тако многобројну породицу ни јесу могли
издржавати. Уосталом Пјо-ово слабо здравље
задало га брига. Можда ће он у току тога
љета бити приморан, да појегли који љето-
вити извор или бању Средоземног Мора.

Одиста, када се ствар мирно и у правој
свјетлости разматри, они су морали остати
нијема према том очајничком запомагању.

— Ја ћу јој лијено опсести наше стаме,
рече госпоња Пјо... и послати јој 5 фран.
Он прогунђа:

— Причекај до ујутру: још ћу о тој да
неразмислим... можда ће ми преко ноћи нешто
пасти на ум.

Њење жељезница у северном дијелу М.
Азије. Аконто од четири милиона већ је
примљено и употребљено на војне ци-
љеве и попуњавање буџетског дефицита.

У оваквим политичким приликама нико
озбиљно не мисли, у отоманској цар-
вини, на грађење жељезница. С тога ће
реализација тога зајма од 1912. године
износити. Исто тако онај зајам од прош-
ле године у укупном износу од једна-
наест милиона турских лира, у коме је
учествовао њемачко-аустријско-швајцар-
ски конзорцијум, није сав остварен, јер
је закључен на опште. Влада има да
прими још четири милиона лира, али
финансијске групе не помишљају да јој
новац ставе на расположење, докле траје
рат између Турске и Италије и док се
ситуација на Балкану не расчисти.

Турска државна благајница палазила
се због тога у врло мучном положају.
На узет новац аконто зајма плаћа 7%
интереса и грдне провизије, које се об-
нављају чим дође рок плаћања, а рок је
обично крајак (6 мјесеца). Турска влада
тражи сад зајам на залогу жељезничких
акција бившег султана Абдул Хамида.
Сума тог зајма не може бити већа од
300—350.000 лира. И то ће се брзо по-
трошити, пошто су државни приходи
знатно омањали.

Према оваквим финансијским приликама
није невероватна вијест, коју је ових дана
распростро Волфов телеграфски биро.
Тај телеграм је из Цариграда и по њему,
турска влада опет стоји пред једним зај-
мом од пет милиона. Министарски је са-
вјет, вели се, већ ријешно ову ствар у
начелу и од једне енглеске групе добио
понуду за четири милиона лира, колико ће
се влади одмах ставити на расположење.
У политичком погледу такође ова вијест
има значаја, јер се као повјерици турске
влада јављају Енглези, који су до сада
ријетко учествовали у турском финанси-
ским операцијама, пошто је Отоманска
Банка из Париза позната као турски фи-
нансиер.

Српство

Пустошње босанских шума. Сара-
јевски листови се горко жале на то, што
земаљска влада продаје једно за другим
све веће комплексе шума и то их прода-
је људима из бијела свијета, од којих
босанско-херцеговачко становништво не
види никак никакве користии. Јадајући
се због тога „Српска Рјеч“ вели између
осталог и ово: „Највеће и најљепше
шуме налазе се данас у рукама туђих
фирми, а гдје су наши људи на лиценца-
цији купили ударали су на хиљаду бела-
ја, које су им чинили туђи конкуренти и
с њима за све позвани новчани заводи.
Наши предузетници и трговци већим ди-
јелом нијесу могли велике комплексе ни
добити, а и недостаје им средства да их
купују и израђују.“

То је разлог због кога смо и ми про-
тив продаје великих шума, јер су такве
продаје права штета за наше газдинство.
Све богатство наших шума долази тим
начином у туђе руке.“

Тражи двадесет босанских села. Са-
рајевска „Отаџбина“ доноси ову интере-
сантну биљешку: Пештански листови јав-
љају да су баштинички барона Андрије

ПОДЛИСТАК

ВЕТЕРАН

Жан Рошон

Негдје нешто није било у правом реду и
организу етарог Пјоа. Откако му је оно јавно
наследство дадо могућност да се повуче у
кућину у Царину, његово онако снажно здрав-
ље етарно је опадало. Мало је јео и није
могао спавати. И како је постао здрављан и
сјетан! По неколико сахата могао је потпуно
бујати, као да је сасвим заборен и не-
црпљен.

— Га иди у шетњу! Иди да хваташ ри-
бу или ради у врту, разоноди се! Говорила
му је непрестано његова жена.

Пондјелад би је посудушао, али само на
поштовања према њој, јер шетња га је још
више жалостила, а њене рибе га је још
већма лишавао снаге. Што се тинало раја
у врту, то би била будалаштина; како је то
могло њега, Пјоа, краља сурпаје, који је три-
десет година код Барнака управљао монтаж-
њем машина, како су њега могле занимати
грешке са сочивом и зееом!

— Ко да појми овај живот! Јазила се
његова жена сусјеткама. Докле год је мој
човјек морао радити, нијесам никад на њему
опажала ни ејнеке збољеве; сад пак кад ово
неколико дана, које још имамо да проживи-
мо, можемо провести на миру ио ренџијери,

Берњаковића подигао процес против угарске владе и угарског краља због припадности власништва на двадесет босанских села. Сви захтези темеље на даровном писму од 5. марта 1661 године, које се налази у земљеској архиви а којим је цар Леополд поклонно породици Берњаковића двадесет босанских села, „као божјом помоћи онет ирине Угарској“.

Изгледа да младој господи Берњаковићима слабо иде; мора да су сужили хаћевишу, па су почели ровати по архивама и тражити тапше на босанска села.

Да до испитивања даровног писма неће доћи, јасно је, јер оно може бити тачно, а ипак да Берњаковић не добије двадесет села, него требала би да испита угарска влада душевно стање Берњаковића, јер овако нешто не може учинити наметан човек.

Босна и Херцеговина. Према најновијој статистици од 10. октобра 1910. има у Босни и Херцеговини свега 1,898,044 становника, и то: Срба православних 825,338, Евангелиста 6338; Муслимана 612,990; Јевреја 11,857; Римокатолика 434,190; Осталих 96. Од целокупног становништва бави се земљорадњом 283,141 породица са 1,385,146 душа. Стање аграрних односа сељака у Босни Херцеговини представља следећа таблица, са стављена по званичним до сада публикованим подацима.

По вероисповојести било је: српско-правосл. сељачких домова 118,825 душа, 649,854. Од тих је било слободних сељака 35,414 домова, 183,268 душа, слободних сељака који су уједно кметови 24,443 домова, 132,847 душа; кметова 58,895 домова 333,739 душа.

Муслимана: 105,638 домова, 430,460 душа. Од тих је слободних власника земље 77,518 домова, 334,811 душа, слободних, који су уједно и кметови 24,467 домова, 79,577 душа; кметова 3653 домова, 16,127 душа.

Римокатолика: 56,897 домова, 296,587 душа; слободних сељака, 22,916 домова, 111,905 душа; слободних сељака, који су уједно и кметова 16,865 домова, 88,690 душа; кметова 17,116 домова, 94,992 душе.

Босна и Херцеговина имају 51,196 кв. километара. Од целокупног земљишта отпада на поједине културе:

Њиве 1,234,059 хект. Виноград 6,177,098 хектара; Башче (шљивади, воћњаци) 58,576 хектара; Духаништа 3,326,50 хектара; Пащњаке 725,555 хектара; Ливаде 412,252 хектара; пољивне шуме 571,662 хектара.

Остатак отпада на државне шуме и непродуктивна земљишта.

О нашем риболову

— Неколико предлога за рационално рибарство —

Значај економије и индустрије јасно нам показује семитско племе, које је од давнина гоњено и тлачено од појединих народа, а ипак се није утрло, јер је нашло себи заклона у правилном економисању и мудро извођењу индустријских продуката. Да није себи прибавио такво заклонаште од силне најезде, која је противу њега била наперена у низу толико вијекова, оно би коначно пронало или се претопило у друге народе, те би изгубило свако поуздано обиљежје своје народности као што су се и многи народи и ограници појединих народа изгуби-

лише и уредном добро израђеном раду. Та ти знаш бабо; у једнајестој години био сам шегрт. Не превида се то тако лако с навикама од пола столећа. Један стари фабрички ветеран, то је исто што и један стари сељак. Један свесрдно оре своју пилу други свесрдно рукују својом туршијом. То је ствар укуса. Та не можеш појмити колико се свјежим ја осјећах... и како ће се моји пријатељи у фабрици обрадовати. Хајде брао ме љуби.

Ћутећи обави она своје руке око шегова врата.

Сва им потекоше... за тим вада је прошло прво изненађење жена цусти срцу на вољу.

— Ти си ми последњих мјесеца задао толико страха, да ми све то, што ми сад говорим, личи на сан.

Он се трже, савлада своју гропутност, и да би је потпуно умирио, рече доброћудно се шалећи:

— Не мисли више о томе, ја сам паличен. То може учинити, да се он млађи осјећа. До виђења доведе!

И стари раднички ветеран спажно је и весело корачао са Сели кроз маглу коју су разгоњили зраци сунца при рађању.

били, који нијесу у стању били да себи такво заклонаште створе. Па и сама Француска која је била принуђена да у овако кратком времену плати Немачкој ратне оштете, које су износиле нешто око 5 милијарда Франака, то исто нам показује тиме што је она челичном вољом, мудрим економисањем и извођењем индустријских продуката понела се, последице толико огромног издатака, на степен најбогатије и накултурније свјетске државе.

Истина да ми немамо великих капиталста као што их је имала онда Француска, који би своје капитале улагали на индустријска предузећа али имамо доста што можемо да учинимо, па да далеко пођемо напријед, а што све за онет остављамо.

Ја ћу овдје да истакнем своје цеклинско племе, које ми и даје главни повод писања за оно, што би исто могло да учини, а што би за њега било од велике важности.

Племе има своје риболове, који су му извор неоцењивог прихода. Све те приходе, које отуд постизава, изводи их и међусобно дијели по некој ранијој основици, која је постала прије 100 и више година. Нећу рећи да је та основица у многоме несигурна, али је вријеме и потреба да се иста са неким риболовским установама са сигурнијом замијени или донекде, у колико је могуће, пренима, како би се боље угодило онштој користи племена цеклинског.

Основица извођења и подјеле прихода као и неке установе не само што су до сада производиле спорове, које су власти с трудом стишавале него ће то и у будуће доводити племенике до међусобног паричења, па с обзиром на све то, а у интересу опште ствари племена цеклинског, нашао сам за разлог, овим путем изићи пред управу риболова са овим приједлогом:

1. Да се направе неколика сигурна долапа, којима ће се гриб из воде извукити, да се не употребљују по 200 људских снага за оно што се може преко ових долапа, који би јевтино коштали, са 4—20 људске снаге сигурније извршити. Сигурније ће извршивање бити преко долапа за то, што се људски потези не могу измјерити на оне такте, који се при извукивању гриба траже да се то преко долапа може увијек добити.

2. Да се начини једна теза, гдје ће се гриб сушити и уређивати пошто се из воде извуче, а не да остаје смокрен да обавијена, као што се то до сад чинило, те је гриб једва био издржљив ва једну годину. А кад би се ова теза начинила, гриб би могао служити за 3—4 године и према томе оштеда би била по 3—4000 перпера годишње.

3. Да се набаве неколико гаћа и чизама од каучука, који би при гажњу у води ради хваћања риба обукивали они, којима то у дио падне те се себе заштитили од студени, која им рђаво на здравље утиче и чини гажњу у лову најдосаднијим радом. С таквом спремом тај најдосаднији рад при ловљењу, постао би најлакши.

4. Да управа учини позив на упис акција за набавку средстава за конзервацију рибе. Од тога би сваки акционар имао велике користи, јер би се дала конзервирати и она риба, која се до сада бацала и по штети ишла. Уз то добила би се та могућност, да се с нашом конзервираним рибом сметне продирање стране такве рибе, која се међу нама у велико распростраја а све услед наше немарности.

6. Приходи риболова, који долазе на подјели, дијеле се по мушким главама. Тај приход изнаша око 6—12000 пер. годишње а на сваку мушку главу припада око 3—6 перпера. Овом сумом појединци не могу да никакву озбиљну потребу задовоље па сам мишљења, да се сва ова сума предаде сваке године управи риболова да она исту даје на прилиод у Цеклину, по правилнику који би се нарочито за то изгласао и власти га потврдиле. Ова сума с интересом да остане недијељена за 20 година, а последице тога рока да се само половина интереса дијели међу племеницима према њиховим улозима. За ове 20 година улози и интерес нарасти би преко 350.000 перпера, те би се стекла таква могућност да у року од 10 година сваки племеник поврати ону суму, коју је за тих 20 година улагао и опег да има удјела у целокупном капиталу, који би крајем ових 10 година превазилазно суму од 600.000 пер.

Предлажући ово, мислим да ће исто управа риболова искрено предустрести, а тако исто мислим, да неће ниједан племеник дићи руку противу својих личних и општих интереса нашега племена. У противном рад сам, да ми се преко јавности одговори што стаје на пут да се ово у дјело приведе, а то ми је од преше ради сатисфакције и мени и мојим једномишљеницима.

Ст. Ђурашковић.

Опадање становништва у Француској

У „Economiste Français“ објелодањује познати национални економ Јероа Ђолије интересантан чланак о опадању становништва у Француској. Као Француз, он дубоко жали, што је године 1911. број смрти премашно за 34.800 број порођаја. Ево шта пише о узроцима те чињенице:

„Узроци непрестаном опадању порођаја свакоме су познати. Они су моралне, или тачније: неморалне природе. Превладава је жеља, да се број породичних чланова сведе на минимум. И није само, као прие, породична самосвијест, бојазан од раснарчавања и расипања имовине, већ најобичнији егоизам мужа и жене, страх од дужности и брига које рађање и васпитање дјете собом носи и најпошље дух „штреберства“ и поганства те завладао у нашим школама, што су узроком жалосноме факту. А што се овај дух код нас особито гаји, с тога он свугдје то већег утицаја стиче. Не претјеравам, кад велм, да од 10 бракова, ако ништа, има један, који никако не жели дјете, јок петеро се задовољавају с једним дјететом, а четворо их цијени, да су двоје дјете максимум. Одатле треба наравски изузети оне породице, које модерни дух времена није такнуо и које унутра и с поља имају још религиозног увјерења“.

Leroy-Beaulieu не налази томе лијека, као други француски економ, у усањавању туђега живља. Јер, каже он, тад настаје ново зло: разнарођење, пошто туђинци, који у Француској живе, чувају и придржавају свој национални дух. Он наводи на устук други лијек:

„Како се може доскочити опадању становништва и разнарођивању, овим тешким народним невољама? Има већ 20 година, да ја о томе непрестано пишем. У првом реду треба озбиљне социјалне заштите здравља. Болничарски лијечници рачунају, да број побацивања у Француској износи преко 100.000 на годину. Можда да они у томе и претјеравају, али свакако испод 60.000 неће их бити. Кад би се пак тај број на половицу свео, тад би број смртних случајева био раван броју рођења. Побацивање је у Француској некажњено. Индиферентни судије прогласују увијек кривце невиним. Новине су pune огласа, који препоручују побацивање и који женама нуде своју помоћ. Против тога се ништа не предузимље. Ову срамотну трговину закон и полиција, шта више, потпомажу. То је једно. Друго да би ми морали увести и у школе социјалну негу здравља. Ми имамо жалосне школе. Не да се никако оправдати, што влада плаћа на годину стотине милиона на установу, која земљи тако мало користи. У нашим се школама учи понављене „штреберство“ и модерно поганство. То буди речено поред свих циљна, које чак и умјерени министри цијене да морају појати на хвалу и величање логичких школа, отети хришћанској управи из руку. Наша школа, каква је сада, не удовољава ни духу ни својој сврси. Дужност и самопријегорјевање у њој се не уче. Међу учитељима има дашто врједних људи; али они су подвргнути разграненој завери хајкача, који су мишљења, да се напредак састоји једино у уништавању традиција. Рат против религије несрећан је и жалостан рат“.

Дневник

Позив Словенског Добротворног Друштва. Управа Петроградског Словенског Добротворног Друштва објављује у руским листовима овај значајни позив:

Из вијести, које је Друштво добило, несумњиво излази, да се Бугарска, Србија и Црна Гора налазе у *предвечерју рата*. Турска није одржала ријеч, коју је дала још прије 34 године, да ће у својим хришћанским покрајинама завести реформе. Услед тога је тамо настала анархија. Крв се потоцима пролива, а имовина бива уништavana.

Бугарска је поникла из руске крви, из руских костију. Проливена руска крв донијела је увећање и Србији и Црној Гори. Ми смо потписали и Берлински Уговор. Ми не можемо бити равнодушни према судбини тијех земаља. То не допушта наш понос.

Али за нас није мјеродавна тежња, да се ратно расположење на Балкану још више распаљи, ни жеља, да се балканске државе прошире. Нас руководи једино жеља, да се отклони рат.

Русија већ има у Европи један чврсти савез и један постојани споразум. И савез и споразум налажу јој, да *укаже поклољ у невољу*. У то не треба ни сумњати, да ћемо остати усамљени, пошто су и државе, које су с нама у савезу и споразуму, такође потписале Берлински Уговор.

Због тога је потребно: 1.) енергично захтјевати да Турска заведе реформе у Старој Србији, Македонији и Арбанији и 2.) од Великих Сила тражити обавезу, да поменути покрајине не смију бити узете док се у њима не заведу реформе.

Ако Турска не послуша глас иностранства, тад ће се покренути елементарне силе, и пожар на Балкану рашириће се на штету европскога мира.

Трошкови мобилизације. У финансијским извјештајима великих страних листова већ се саопштавају рачуни о трошковима мобилизације и евентуалним ратним трошковима у Србији и Бугарској. Према поменутиим рачунима само први дан мобилизације и у Србији и у Бугарској прогутаће по неколико милиона перпера. У вријеме рата сваки дан Србију би стао милион и 800.000 дин., а Бугарску два милијона и 300.000 лева, ако се узме у обзир да би Србија избацила на бојно поље најмање 180.000 војника са 10.000 коња, а Бугарска 230.000 војника са 50.000 коња. Сваки војник у вријеме рата коштао би државу у Србији и Бугарској дневно 10 перп.

Трошкови мобилизације и рата покриће се у Србији и Бугарској из државне готовине и осталих ванредних прихода. Бугарска Народна Банка има у готовом 59 милијона лева, од којих 40 милијона у злату. На тој подлози има у оптицају 122 милијона лева у карти. Та би се сума за вријеме рата повисила, услед чега би, разумије се, скочио курс злату.

Народна Банка у Биограду има у готовом 42 милијона динара у злату и 7 милијона у сребру. У редовним приликама на златној подлози циркулише 70 милијона новца у карти. Ова сума за вријеме рата биће повећана.

Србија располаже и разним богатим фондовима, које држава за вријеме рата такође може употребити.

Страни финансиски стручњаци означају да је новчано стање у Турској за случај рата неповољније него ли у Србији и Бугарској.

Глас бечке полуслужбене штампе. Поводом вијести о мобилизацији Србије, Црне Горе, Бугарске и Грчке, орган бечког министарства иностраних дјела „Фремденблат“ доноси чланак у којем вели да је положај на Балкану веома озбиљан, да је мир европски угрожен, али да ће Велике Силе које су све ријешене одржати мир, похитати да узбуну отклоне. Поменути лист вели, да сада не треба бити ни оптимиста, ни песимиста. Не би — каже — имали право ни они, који би вјеровали у одржање мира, као ни они, који би губили сваку наду у успјех Великих Сила, да ће брзо наћи начин да се опасност сузбије.

„Нова Слободна Преса“ је много јаснија. Што „Фремденблат“ због званичне фирме није смио рећи, то је она испричала. „Преса“ најприје прекоријева Велике Силе због неслоге, која је узрок свему овоме што се сада догађа на Балкану. Она окривљује и Турску, која није хтјела послушати добре савете. Питање рата — вели „Преса“ — виси о једноме кончију. Сад не остаје ништа друго него да Велике Силе ограниче пожар на Балкан, кад већ нијесу могле да га у за-

